

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΘΗΤΡΙΑ ΔΟΥΔΑΛΗ ΙΩΑΝΝΑ

Η Κυρά Σαρακοστή

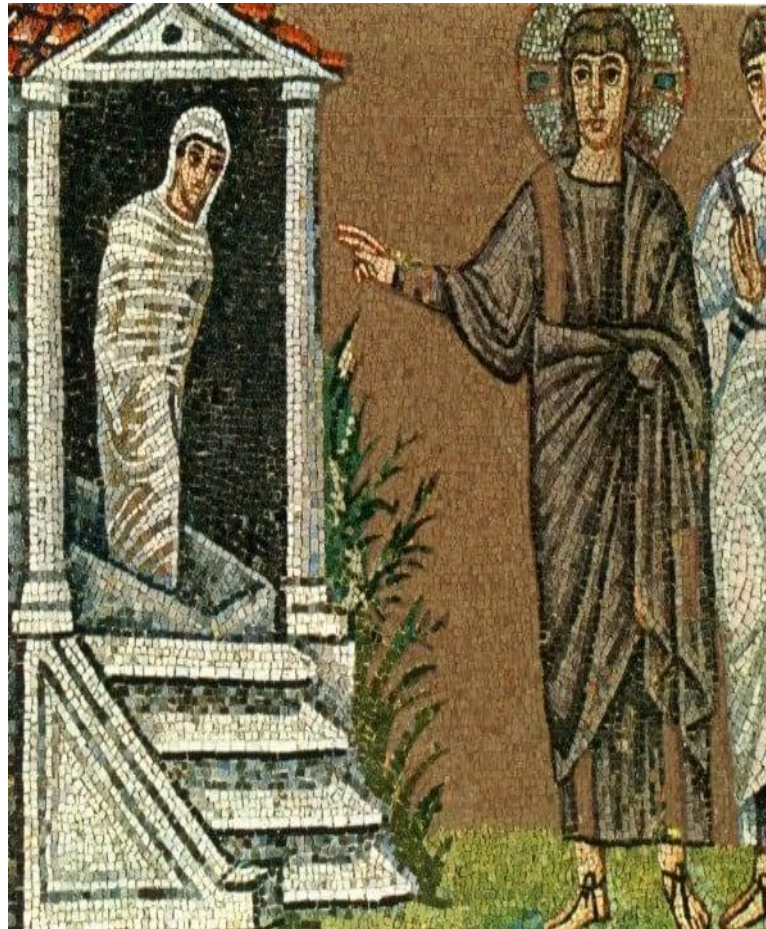
Σαράντα μέρες κράταγε η νηστεία πριν το Πάσχα. Τόσες νήστεψε και ο Χριστός στην έρημο. Τις τρεις πρώτες μέρες μερικές γυναίκες δεν έβαζαν στο στόμα τους τίποτε. Η 'κυρά Σαρακοστή' ήταν το ημερολόγιό τους. Την παρίσταναν ως καλογριά. Έπαιρναν μια κόλλα χαρτί και σχεδίαζαν μια γυναίκα, δεν της έβαζαν στόμα γιατί συνέχεια νήστευε και τα χέρια της ήταν σταυρωμένα γιατί όλο προσευχόταν.

Είχε 7 πόδια, τις 7 βδομάδες της Σαρακοστής. Κάθε Σάββατο έκοβαν και ένα πόδι. Το τελευταίο το έκοβαν το Μ. Σάββατο.

Ο Λάζαρος

Το 'Λαζαροσάββατο', το Σάββατο πριν από τη Μεγάλη Βδομάδα ο λαός γιορτάζει την "Εγερση" του φίλου του Χριστού. Σε πολλά μέρη της χώρας μας για να απεικονίσουν την Ανάσταση του Λαζάρου, να συμβολίσουν δηλαδή τη Νίκη του Χριστού απέναντι στο θάνατο, αλλά παράλληλα και για να υποδηλώσουν την ανάσταση της φύσης, έφτιαχναν ένα ομοίωμα του Λαζάρου. Την παραμονή της γιορτής την 'πρώτη Λαμπρή', τα παιδιά κρατώντας το 'Λάζαρο', έκαναν τους αγερμούς τους.* Γύριζαν στα σπίτια και τραγουδούσαν τα 'λαζαρικά', για να διηγηθούν την ιστορία του αναστημένου φίλου του Χριστού και να πουν τα παινέματα στους νοικοκυραίους. Στην Ήπειρο π.χ. χτύπαγαν και μεγαλοκούδουνα. Στη Στερεά Ελλάδα, Μακεδονία και τη Θράκη τραγουδούν μόνο κορίτσια. Το έθιμο αυτό συναντιέται σ' όλη την Ελλάδα με παραλλαγές.

Τα Βάγια

Την Κυριακή των Βαΐων, σε ανάμνηση της θριαμβευτικής εισόδου του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, όλοι οι ναοί στολίζονται με κλαδιά από βάγια, από φοίνικες ή από άλλα νικητήρια φυτά π.χ. δάφνη, ιτιά μυρτιά και ελιά. Μετά τη λειτουργία μοιράζονται στους πιστούς. Η εκκλησία μας το έθιμο αυτό το καθιέρωσε από τον 9ο αιώνα.

Οι κουλούρες (τσουρέκια) της Μ. Πέμπτης

Τα έθιμα της Μ. Βδομάδας ξεκινούσαν κυρίως τη Μ. Πέμπτη. Πρωί –πρωί σε όλη την Ελλάδα οι γυναίκες καταπαίνονταν με το ζύμωμα.

Ζυμώνουν τις κουλούρες της Λαμπρής και τις στολίζουν με λουρίδες από ζυμάρι και ξηρούς καρπούς. Ανάλογα με το σχήμα που τους έδιναν παλιότερα είχαν και διάφορα ονόματα. ‘κοφίνια’, ‘καλαθάκια’, ‘δοξάρια’, ‘αυγούλες’, ‘κοτσούνες’, ‘κουζουνάκια’.

Τα κόκκινα αυγά

Μερικοί πιστεύουν ότι τα αυγά βάφονται κόκκινα σε ανάμνηση του αίματος του Χριστού. Κόκκινο όμως είναι το χρώμα της χαράς. Χαρά για την Ανάσταση του Χριστού. Σε πολλά μέρη της Ελλάδας κρεμούσαν κόκκινες βελέντζες (κουβέρτες) και κόκκινα μαντήλια ή κρεμούσαν από τα παράθυρά τους κόκκινα μαντήλια. Τα χρώματα για τα αυγά τα έφτιαχναν από διάφορα φυτά. Το πρώτο αυγό που έβαφαν ήταν της Παναγιάς και το έβαζαν στο εικονοστάσι. Με αυτό σταύρωναν τα παιδιά από το κακό το μάτι.

Επιτάφιος

Η Μ. Παρασκευή είναι μέρα αργίας και νηστείας. Ημέρα πένθους. Πολλοί πίνουν ξίδι για την αγάπη του Χριστού.

Κοντά στο μεσημέρι οι κοπέλες στολίζουν τον Επιτάφιο με λουλούδια που έχουν στείλει από τα σπίτια. Όλα τα ανοιξιιάτικα λουλούδια: βιολέτες, τριαντάφυλλα, μενεξέδες. Φτιάχνουν στεφάνια και γιρλάντες, ενώ ψέλνουν το μοιρολόγι της Παναγιάς. Σ' άλλα μέρη της χώρας μας στολίζουν τον Επιτάφιο το βράδυ της Μ. Πέμπτης μετά τα Δώδεκα Ευαγγέλια.

Η Ανάσταση

Ξημερώματα του Μ. Σαββάτου οι εκκλησίες στολίζονται με δαφνόφυλλα και ο ιερέας τα σκορπίζει μόλις πει 'Ανάστα ο Θεός κρίναι την γην'. Μετά την εκκλησία η νοικοκυρά ζυμώνει την κουλούρα της Λαμπρής και ο άντρας αναλαμβάνει το σφάξιμο του αρνιού. Το βράδυ του Μ. Σαββάτου λίγο πριν χτυπήσουν οι καμπάνες για την εκκλησία, οι πιστοί φορούν τα ολοκαίνουργα ρούχα τους, παίρνουν τις άσπρες λαμπάδες τους για να τις ανάψουν με το Άγιο Φως και πηγαίνουν να παρακολουθήσουν την λειτουργία της Ανάστασης. Γυρίζοντας από την Ανάσταση σταυρώνουν με το Άγιο Φως το πάνω μέρος της εξώπορτας. Το μεσημέρι της Κυριακής του Πάσχα γίνεται η Δεύτερη Ανάσταση, 'η Αγάπη'. Για την αγάπη σταυρώθηκε ο Χριστός, γι' αυτό και το Ευαγγέλιο διαβάζεται σε δώδεκα γλώσσες, συμβολίζοντας την ενότητα των εθνών. Μετά την Αγάπη, στον περίβολο του ναού, στήνεται χορός, με πρώτο-πρώτο τον παπά και μετά τους πιστούς κατά σειρά ηλικίας.

Μπόττηδες, Κέρκυρα

Στην Κέρκυρα το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου ξεκινά ξημερώματα με το έθιμο του τεχνητού σεισμού, ενώ μερικές ώρες αργότερα (στις 11.00 π.μ.) γίνεται η Πρώτη Ανάσταση με τη ρίψη των “μπόττηδων». Το συγκεκριμένο έθιμο, αποτελεί επιρροή των Ενετών, οι οποίοι συνήθιζαν την Πρωτοχρονιά (την μεγαλύτερη γιορτή των καθολικών), να ρίχνουν από τα παράθυρά τους παλιά αντικείμενα, προκειμένου να τους φέρει ο νέος χρόνος καινούργια. Οι Κερκυραίοι οικειοποιήθηκαν το έθιμο αυτό και το ενέταξαν στις εορταστικές εκδηλώσεις του Πάσχα. Στις μέρες μας, τα παλιά αντικείμενα αντικαταστάθηκαν από πήλινες στάμνες (μπόττηδες) γεμάτες νερό.

Ρουκετοπόλεμος, Χίος

Το έθιμο των ρουκετών που έχει τις ρίζες του στους χρόνους της τουρκικής κατοχής, λαμβάνει χώρα το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου.

Πρόκειται για μια ανταλλαγή πυρών ανάμεσα στις δυο μεγαλύτερες ενορίες της πόλης αυτής του Αγίου Μάρκου και της Παναγίας της Ερυθιανής. Αρχικά, οι κάτοικοι των δύο ενοριών των εκκλησιών που βρίσκονται αντικριστά, έφτιαχναν αυτοσχέδια κανονάκια. Με το πέρασμα του χρόνου αυτά εξελίχθηκαν σε αυτοσχέδιες ρουκέτες- βεγγαλικά, που κατασκευάζουν οι ίδιοι. Τα υλικά που χρησιμοποιούν είναι νίτρο, θειάφι και μπαρούτι και για την κατασκευή τους απαιτείται μεγάλη προσοχή και εμπειρία που κληροδοτείται πια από γενιά σε γενιά. Η προετοιμασία των ρουκετών αρχίζει σχεδόν αμέσως μετά το Πάσχα για να είναι έτοιμες την επόμενη χρονιά. Τα τελευταία χρόνια οι ποσότητες των ρουκετών που κατασκευάζονται φτάνουν τις μερικές χιλιάδες και το θέαμα που παρουσιάζουν στον ανοιξιάτικο ουρανό το βράδυ της Ανάστασης είναι πραγματικά φαντασμαγορικό.

Κάψιμο του Ιούδα, Κρήτη

Την Μεγάλη Πέμπτη φτιάχνουν ένα ανθρώπινο ομοίωμα από ξύλα, τον «Ιούδα», τον οποίο περιφέρουν σε όλα τα σπίτια του χωριού και τον χτυπούν και κακίζουν για την αισχρή προδοσία του. Οι γυναίκες δίνουν ό,τι παλαιά ρούχα έχουν για να ντυθεί «ο βρώμος ο Ιούδας», τον οποίο παραγεμίζουν με άχερα. Τα αρνιά για το Πάσχα σφάζονται Μεγάλη Τετάρτη και Μεγάλη Πέμπτη. Το Μεγάλο Σάββατο, το ομοίωμα του Ιούδα τοποθετείται πάνω στη ρεματιά με τα ξύλα, για το φόβο των Ιουδαίων, δηλαδή των γειτονικών χωριών που επιδιώκουν να κλάψουν τον Ιούδα. Το βράδυ της Ανάστασης, με το Χριστός Ανέστη, τα κοπέλια βάζουν φωτιά στον Ιούδα, ο οποίος καίγεται με τα απαραίτητα μπαλοταρίσματα. Την ημέρα της Ανάστασης ακόμα και εχθροί δίνουν το φιλί της Αγάπης στο προαύλιο της εκκλησίας.

